

Dr. Chyzer Kornél azt az óhajását fejezte ki az érdekes előadás befejezte után, kérjük fel Dr. Horváth Géza alelnököt, tartaná meg ez év folyamán Bíró Lajosról szóló és a nagy közönségnek szánt előadását. Ez alkalommal Uj-Guineának csodás állatvilága kerülne bemutatásra Bíró Lajos gazdag gyűjtései révén. Ez annál inkább óhajtható, mert az egész ország érdeklődő figyelemmel kíséri Bíró érdemes működését távol a hazától. Alkalmat nyujtanánk mindenkinek, hogy a kincseket érő gyűjtéseket megismerhesse, szemlélhesse.

Reméljük, hogy Horváth dr. a magyar közönségnek ezzel egy igazán érdekes és tanulságos estét fog nyujtani, amiről annak idején még szólni fogunk. S.

ÖRNITKÖLÖSIA.

Adatok a fészkelés biológiájához.

Kiváló kutatók tapasztalatai bizonyítják, hogy a madarak a fészükbe csempészett tojásokat a legtöbb esetben megtűrik, akár emberi beavatkozás, akár más madaraknak, azonos vagy idegen fajúaknak, mellérakása volt az ok; a mellett, hogy sajátjukat az idegentől jól meg tudják különböztetni. Nem a házi állatokról van szó, a melyek ilyenén szokásait minden gazdasszony ismeri és sikerrel kihasználja, hanem a szabad természetben élő fajokról. Leghatározottabban bizonyítják ezt a telepeken fészkelő madarak, a melyek közül kivált a sirályokat és halászmadarakat említem. Ezeknél meggesik, hogy két nőstény egy és ugyanazon fészekaljat kotolja, mások meg saját fajukbelieknek fészkébe (tehát idegen fészekbe) rakják tojásaikat; ezáltal támadnak gyakran azok az alak-, szín- és rajzolatbeli feltűnő különbözőségek egyes fészekaljak tojásai közt. A halászmadártojásoknak rendellenes 4—5-ös száma, a mely nagy fészektelepeken található, szintén két nősténynek közös fészekbe való betojását bizonyítja; az ilyen fészekaljakat keverteknek, vagy kettőseknek nevezzük. Az ok, a mely két azonos, vagy idegen fajbeli nősténynek közös fészekhasználatát, valamint idegen fészkek elfoglalását előidézi, különböző lehet, kereshetjük azt részint egyes egyének lustaságában, részint az intenzív költési vágyban (mondhatni költési dűhben). Előbbi esetet illetőleg csak azokra a nappali ragadozókra utalok, a melyek elhagyott, régi fészkekbe telepednek, vagy lakott fészkek tulajdonosait elűzve szereznek maguknak tanyát. A házi veréb is szívesen megkíméli magát a fészekrakás fáradalmaitól s ha lehet, fecskék fészkébe ül bele. A másik körülményt, a költési vágyat illetőleg, más tényezőket is tekintetbe kell vennünk. Ha valamely madárnak már kész fészke elraboltatik, vagy elemi csapások folytán elpusztul, tojásai pedig petevezetékében már megértek s így költési vágya tetőpontjára hágott, ily esetben tojásait saját fajabelijének, vagy idegen fajbelinek fészkébe rakja. 1898 ápr. 17-én a tőköli Dunaág melletti erdő nyugati szélén kutatva, egy merdek parton álló öreg fűzfa kimosott gyökerei közt őszapó (*Acredula caudata**) fészkére bukkantam. A fészekbe nyúlva éreztem, hogy az öregek egyike benn

* Nincs tisztázva, hogy Dr. Madarász szerint: *Acredula caudata*, vagy Chernel szerint: *Aegithalus caudatus* faji név használata illetékes-e e madárnál? Lakatos K.

ül, hihetőleg a tojásokon. Visszahúztam hát kezemet s kiengedtem a madarat. Amint most a fészek belsejét újra megtapogattam, a vélt tojások helyett apró, tollatlan fejecskék oly tömegét éreztem, hogy számukat megközelítőleg sem tudtam volna megállapítani. Alig távoztam pár lépésre, már láttam a két öreg czinegét táplálékot hozva közeledni; minthogy azonban a közelben álltam, egyikük sem szállt be. Két perc sem telt belé, már egy harmadik czinege is jött táplálékkal a csőrében. Eleinte azt hittem, hogy a fiókák serege két nőstényé s egy hímé; midőn azonban legközelebbi kirándulásom alkalmával a fészket újra fölkerestem s kis ideig közelében maradtam, észrevettem, hogy négy madár eteti a nagyszámú családot. Természetesen megbizonyosodtam affelől, hogy itt két pár használt egy közös fészket, hogy fiait közös erővel nevelje nagyra. — 1896. július 13-án Sziget-Csép mellett egy erdőcskében, földi-szeder bokorban találtam a *kerti poszátának* (*Sylvia hortensis*) mintegy $\frac{1}{2}$ méter magasságban rakott fészket 9 tojással. A tojások a fészkeknek kissé sekély öblét csaknem teljesen kitöltötték. Közeledtemre elszállt a madár; tojásai egészen melegek voltak s kikészítettésük alkalmával mind a 9-en gyenge fokú kotoltság jele látszott. Nyilvánvaló, hogy a fészekbe két nőstény tojt. A tojásokat pontosan szét lehetett választani egy 4-es és 5-ös fészekaljra s e kettő rajzolat s szín tekintetében is eltért egymástól. — A *Totanus stagnatilis*nek érdekes, 7 tojást számláló kettős fészekalját ugyancsak 1896-ban május havában találtam a Szunyog-Pusztán. Négy tojás jól összeegyezett színezet dolgában, míg a többi három egy másik fészekaljat adott. Bár fon-
tebb egyes fajok lustaságára, valamint a petevezetékben már megérett tojásokra utaltam, — egy probléma előtt mégis tanácstalanul állok. A *Totanus stagnatilis* nem rak fészket, csak gödröt ás a földbe s azt vagy sehogy sem, vagy néhány fűszállal béleli ki. Ilyen kis mélyedés hamar készen van, ha a leraknivaló tojás megérett s alkalmas hely is volna elég. Mi vihette hát ez esetben a nőstényt arra, hogy tojásait egy más fajabelijének fészkébe rakja? — A velencei-tó náderdejében gyakran találtam a cigány- s a barátréczt (Anas nyroca et ferina) közös fészekben. Majd az egyik, majd a másik fajnak volt a nagyobb számú tojása, de gyakran csaknem egyforma is volt a két szám. — 1900 jun. 8-án ugyancsak a velencei tavon találtam az *Acrocephalus arundinaceus* fészket 4 tojással. Kettő ezek közül teljesen kotolt s közel a kikeléshez volt, a másik kettő ellenben egészen friss (a mint azt a preparálás határozottan mutatta) s úgy rajzolatban, mint színezetben a kotoltaktól feltűnően eltérő. A tojások csekély száma ellenére is határozottan megállapítható, hogy két nősténytől ered a fészekalj. — Nem érdektelen a *barkós czinegének* (*Panurus biarmicus*) általam megfigyelt kettős fészke sem. Messziről feltűnt már mint valami giz-gazból álló csomó, mely inkább hasonlított egy varsababához, mint fészekhez. A különféle nádanyagból álló dudorodáshoz közeledve, meglepetésemre két egymás fölé épített barkós-czinege fészket ismertem föl benne. Az alsóban 5, a felsőben 10 elhagyott tojás volt. A felső fészekben talált tojások rajzolatában s nagyságában észlelhető eltérések itt is két nősténynek együttes fészkelését bizonyították. Még egy hasonló esetet illető megfigyelésemet is felemlítem, a mikor is egy barkós czinekének 1 tojást tartalmazó, valószínűleg elhagyott fészke fölé egy vízi-csirke (*Ortygometra parva*) rakott magának fészket s kotolta benne 7 tojását. — Egy fűzbokor tövében 24 *fogolytojásból* álló, feltűnő számú

kettős fészekaljat talált Csepelen egy füvet kaszáló paraszt. A tojások közül 10-nek egészen világos, a többi 14-nek ellenben jelentékenyen sötétebb alapszíne volt s a világosabbak nyulánkabbak is voltak. Kétségkívül itt is társas-költésről van szó. Ilyen és hasonló eseteket, részben a természet által, részben különböző kutatóknak kísérletei által létrehozva, 117 fajnál, 260 esetben figyeltek meg. Utalok e tárgyat illetőleg dr. Paul Leverkühn »Fremde Eier im Nest« című érdekes művére, a melyben a szerző vonzó módon tárgyalja úgy a saját, mint más kiváló ornitológusok észleleteit. — Régóta bebizonyult tény, hogy a szabadban fészkelő madarak emberkéz által becsempészett tojásokat is fölvesznek kivált ha azok övéihez hasonlóak. Mégis legyen szabad idevágó néhány tapasztalatomat e helyen közölnöm. Gyakran megesik, hogy gyűjtőkirándulásaim alkalmával egészen elveim ellenére is elveszem egy madárnak tojásait, még mielőtt fészekalja teljes számú volna. Különféle ok vihet erre; vagy kevés a kilátásom arra, hogy a fészket hamarosan újra fölkereshetem, vagy más valami, talán a tojások specialitása a nyomós ok. Ily esetben a kiszedett tojásokat másokkal cserélem ki, lehetőleg az eredetiekhez hasonlókkal. Ily kísérleteket ismételtelen végeztem a *széki-csérrel* (*Glareola pratincola*), a mely a *fekete cserkő* (*Hydrochelidon nigra*) tojásait habozás nélkül tovább kotolta. A *széki-sneff* (*Totanus stagnatilis*) tojásait a *lidimadár* vagy *piroslábú-sneff*-éivel (*Totanus calidris*) cseréltem fel. Továbbá a *goda* (*Limosa melanura*) fészekalját a nevető sirály (*Larus ridibundus*) tojásaival s a legtöbb esetben sikert értem el. Sőt az *Ortygometra bailloni* fészében, melynek 4 tojását ugyanannyi *Hydrochelidon leucoptera*-tojással cseréltem fel, 8 nap múlva a 4 *Hydrochelidon*-tojás mellett még 4 *Ortygometra bailloni*-tojást találtam. Tény, hogy e fajoknál csak az idegen tojások adoptálását és azok számának saját tojásaikkal való kipótlását állapíthattam meg. — Idő hiánya és egyéb körülmények nem engedték, hogy megbizonyosodjam affelől, vajjon a becsempészett tojások kikeltek-e s a fiak felnevelődtek-e? Hogy azonban ilyen kísérleteim nem maradtak egészen eredménytelenül s hogy az öregek az idegen tojásokat nem csak kiköltötték, de a fiókat vezették is, két esettel bizonyíthatom. 1890 máj. 19-én az Ürbő-Pusztán egy gólyasneff (*Himantopus candidus*) 4 tojását ugyanannyi bíbiczttojással cseréltem ki. Nagy meglepetésemre legközelebbi kirándulásom alkalmával, június 2-án, azt láttam, hogy az öreg gólyasneff az adoptált bíbicz-fiakat vezeti! Megható látvány volt, mily aggodalommal iparkodott az anya rátukmált fiókáit közeledtünkre megoltalmazni és folytonos hívogatóssal közelünkbe eltávolítani. — Egy második, valamivel kevésbbé érdekes eset a múlt évben játszódott le egy piroslábú sneff (*Totanus calidris*) fészkenél. Május 4-én a Szúnyog-Pusztán gyűjtve kísérőm, a ki kocsisom is és igen ügyes fészekkereső, *Totanus calidris*-fészket talált, benne négy feltűnően apró és nagyon világos alapszínű tojással, melyek héjfoltjai inkább a *Totanus stagnatilis* jellemző jegyeire emlékeztettek. Érdekes alak- és színbeli variálása miatt kivettem a négy tojást s kuriózumképen ugyanannyi, normális színezetű, ugyanazon fajbeli tojással cseréltem fel. Alig 5 percet igénylő csomagolás után tovább hajtottunk célunk felé, Ürbő-Pusztának. Onnan másnap visszatérve, ugyanazon hely mellett mentünk el (esteli 5 óra lehetett), a mikor kocsisom felkiáltott: «épen most szállt el a sárgalábú!» Ez elég volt nekem ahhoz, hogy az elcserélt

tojások kotlását konstatálhassam. Május 20-án újra gyűjteni mentem arra a tájra. Alig közeledtünk a Szúnyog-Pusztához, az volt a kocsisom első kérdése: »megnézzük a sárgalábút?« Igenlő feleletemre egyenesen a fészeknek irányította a lovakat. Megjegyzem, hogy a fészek mintegy 10 lépésnyire volt egy gyeptéglából készült határjeltől, úgy hogy tévedésről szó sem lehetett. Azonkívül legalább 800 lépésnyi körben egy bíbicz-fészken kívül semmi sem volt található. Megint a kocsisom volt, a ki már meglehetősen távolságról észrevette, hogy a nőstény sneff vezetőgi mostoha fiait, de csak kettőt. A fészkenél találtam is tojáshéj-maradványokat, de ezekből nem tudtam megállapítani, kikelt-e mind a négy fióka, avagy hogy a hiányzó kettő mint tojás, vagy mint pelyhes fióka járt-e szerencsétlenül? Elég az hozzá, hogy csaknem egy órai szemlélés után sem találtunk többet 2 élő fiókánál, a melyeket az anya vezetett és kocsisomnak kezei elől meg is mentett. Épen nem kétlem, hogy ilyen kísérletek, ha észszerűen alkalmazzuk azokat, a legtöbb esetben szerencsésen végződhetnek.

Cerva Frigyes.

VADÁSZAT.

Vadászias-e a Winchester ismétlő sörétes fegyver használata?

Azt hiszem, nem egy vadászembernek találom el a gondolatát, midőn ezt a kérdést felvetem.

Nem egy vadásznak juthatott már eszébe — ha csak futólag is — midőn új puskát kellett magának vásárolnia, a Winchester ismétlő sörétes fegyver, a nélkül, hogy talán félig-meddig is tisztá fogalmait lettek volna e puskák előnyei és hátrányairól. Ez a minden ízében amerikai specialitás Európában sehol sincs nagyon elterjedve, úgy, hogy annak szerkezete s használatáról és e használat közben elért eredményekről szaklapokban épen nem, szakkönyvekben pedig egyik-másikban találunk csak nagyon rövid, hézagos, felületen ismertetést, inkább azért, hogy e fegyvereket a lehető legrosszabb színben feltűntetve, annak beszerzésétől mindenkit elriaszson.

Szinte csodálatos, mennyi ellensége van ezeknek a fegyvereknek — egészen alaptalanul, mint azt szándékom a későbbiekben kimutatni.

Szinte csodálatos, mennyi ellensége van ezeknek a fegyvereknek — egészen alaptalanul, mint azt szándékom a későbbiekben kimutatni.

És mivel állnak elő ezek? Hát azt mondják, hogy az ismétlő sörétes fegyver korrekt vadász kezébe nem való, hogy csak újdonsághajhászó stüssik kezei között látni olykor és hogy épen nem lehet élvezetes vadászatnak nevezni azt a kintlódást, melynek folyományaként lödőzés közben a szánandó tulajdonos homlokán a verejték kiül. Azután a nyulakra és foglyokra sortűzet adni, az sem vadászias dolog és tekintve a sörétlövésnek csak csekély távolságra való hatásképességét, legfeljebb háromszor lehet egy vadra egymásután lőni, de ilyen-